

ся певні навички у веденні домашнього й сільського господарства. Для селянської сім'ї діти часто виконують функцію додаткової фізичної підтримки, що сприяє підвищенню родинного добробуту.

Створення відпочинкового осередку. Багато хто з жителів села (чи міста) окрім власної домівки мріють мати садибу, відпочинковий куточок, де можна було б на вихідні з сім'єю та знайомими морально і фізично відійти від буденного життя, часом і важкої (рутинної) праці. На добре облаштованих дачних ділянках обов'язково знайдеться місце з яблуневим чи вишневим садом, кущами малини та смородини, невеличкою ділянкою під вирощуванням екологічно-чистих овочів. Найвність у селянина (чи міщанина) такої садиби покликано покращувати його фізичний стан, давати наснагу для нових звершень у професійному й особистому житті.

Оскільки більшість селян входять до категорії господарств населення, визначимо, які види зайнятості будуть оптимальними для них надалі та не витіснятимуться сільськогосподарськими підприємствами. Вже сьогодні дрібному власнику-господарю варто зосереджувати увагу на трудовітких галузях: тваринництві, бджільництві, вирощуванні овочів, рибальських промислах, виноградарстві та багато інших.

Розглянемо тепер суб'єктивні фактори, які гальмують утвердження власника-господаря на селі:

- відсутність самоідентифікації – неусвідомлене конкретно-цільове призначення, конкретно-цільова функція, яку він бере на себе, і невизначена його частка в розвитку сільської території;
- брак знань – мало який господар ставить перед собою питання, наскільки професійно він підготовлений до конкретного виду діяльності, яких саме знань йому не вистачає;
- низька розвиненість стратегічного типу мислення – сьогодні власники-господарі на селі здебільшого планують на короткострокові етапи господарювання і лише в окремих із них є потенціал “глянути за горизонт” і спланувати свою діяльність на середньострокову перспективу, не кажучи вже про довгострокову;

- нерациональне використання тих ресурсів, якими володіє господар (земельні, майнові, технологічні та ін.);

- відсутність у діяльності власника-господаря соціально-орієнтованої функції. Часто в процесі господарювання селянин враховує тільки власні інтереси, при цьому не враховуються потреби односельчан, клієнтів, партнерів.

IV. Висновки. У працях вітчизняних авторів обґрунтування даної тематики часто проводиться через призму об'єктивних обставин – тих, на які суб'єкт господарювання безпосередньо не має впливу: державна підтримка, незадовільний розвиток ринкової, соціальної інфраструктури, погане технічне і технологічне забезпечення, невідповідне природоохоронне забезпечення тощо. Нами виявлено частина чинників, що здатні гальмувати й прискорювати соціально-економічне піднесення сільської території й кожного взятого на ній господарюючого суб'єкта, виходячи перш за все з власних переконань. Подальше зволікання з боку уряду деградацією рівня розвитку сільської місцевості повинно залучати науковців до пошуку нових шляхів підвищення ступеня соціально-економічного статусу села безпосередньо самими його жителями.

1. Кириленко І.Г. Трансформація соціально-економічних перетворень у сільському господарстві України: проблеми, перспективи. – К.: ННЦ “Інститут аграрної економіки”, 2005. – 452 с.

2. Биттер О. Рівень життя сільського населення: проблеми і перспективи: Монографія. – Львів: Українська технологія, 2005. – 288 с.

3. Юрчишин В.В. Сільські території як системоутворюючі фактори розвитку аграрного сектора економіки // Економіка АПК. – 2005. – № 3. – С. 3–10.

4. Балачок І.Ф. Реформування в аграрному секторі регіону. – К.: ІАЕ, 1999. – 270 с.

5. Вишиванок М.В. Новий етап розвитку аграрної реформи в області. – Івано-Франківськ: Плай, 2001. – 218 с.

In the article is explained the role of human factors as important instruments of increase of the proprietor-owner's status. These factors are analysed not only as the potential of the development of socio-economic position of personality, and also rural territory on the whole. Two groups of factors are considered in this way: those, which are the instrumental in the claim of owner on a mud flow and those which brake their development.

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МІЖ ДИВЕРСИФІКАЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА У СУБ'ЄКТІВ АГРАРНОГО СЕКТОРА

У статті визначено та розкрито взаємозв'язок між диверсифікацією виробництва в сільському господарстві за ознакою взаємодопомоги суб'єктів аграрного сектору (аграрних підприємств та підсобних господарств).

Ключові слова: аграрне підприємство, підсобне господарство, диверсифікаційний процес, диверсифікація виробництва в сільському господарстві.

I. Вступ. З метою виживання у сучасному нестабільному економічному середовищі суб'єкти сільського господарства все частіше здійснюють диверсифікацію власного виробництва (діяльності). Метою диверсифікаційних змін, як правило, для підсобних господарств є поповнення сімейного бюджету, а для аграрних підприємств – утримання позицій на ринку та збільшення прибутковості діяльності. Проте крім усвідомлення об'єктивної необхідності диверсифікаційних процесів, їх впровадження повинно мати “матеріальне підґрунтя”. Не у всіх суб'єктів сільськогосподарського виробництва є в наявності потрібні для цього ресурси (матеріальні, трудові, грошові), чи можливість для їх придбання (залучення).

Проблемою впровадження диверсифікації виробництва в сільському господарстві привадили свої публікації та інші наукові дослідження такі вчені-економісти як: В.Г. Андрійчук, В.Х. Брус, Н.В. Бутенко, М.Д. Корінько, О.О. Лемішко, Н.Г. Маслак, І.І. Румик, В.В. Юрчишин та ін. Проте вони стосуються проходження диверсифікаційних процесів у окремих суб'єктів у окремих аграрного сектору і недостатньо уваги приділяється необхідності співпраці агроформувань та індивідуальних господарств.

II. Постановка завдання. Метою написання статті є розкриття взаємодії суб'єктів сільського господарства, завдяки якій у них створюються умови для диверсифікаційних змін у власній діяльності (виробництві). В цьому і полягає взаємозв'язок між диверсифікаційними процесами сільськогосподарського

кого виробництва в аграрних підприємствах та господарствах населення.

III. Результати. Можна виділити три види взаємозалежності між диверсифікацією виробництва в сільському господарстві, виходячи із того, які суб'єкти аграрного сектору між собою взаємодіють:

- “аграрні підприємства – аграрні підприємства”.

- “аграрні підприємства – індивідуальні господарства”.

- “індивідуальні господарства – індивідуальні господарства”.

“Аграрні підприємства – аграрні підприємства”. Перший тип взаємозв'язку диверсифікаційних процесів сільськогосподарського виробництва виникає при співпраці двох чи декількох агроформувань, яка ґрунтується на взаємодопомозі. Вона полягає у наступному:

- взяття на умови оренди (лізингу) необхідних для диверсифікаційних змін у аграрному виробництві матеріально-технічних ресурсів (сільськогосподарської техніки, сільськогосподарських земель, складських приміщень та ін.) чи їх спільне придбання і використання;

- закупівля для впровадження диверсифікації виробництва в галузях тваринництва та рослинництва сортового посадкового матеріалу та племінних порід (за умови, що одні із аграрних підприємств займається їх вирощуванням і не тільки для власних потреб);

- купівля готової продукції (напівфабрикатів), з використанням її як сировинної чи кормової бази при освоєнні нових напрямів диверсифікаційних процесів;

- надання комерційних кредитів і відстроченні їх сплати та інших платежів тощо, що забезпечує умови для ефективного проходження диверсифікації виробництва в сільському господарстві та досягнення очікуваних результатів.

Цей взаємозв'язок можна назвати “ринно-правним”, оскільки в аграрних підприємств створюються подібні можливості для освоєння диверсифікаційних змін.

“Аграрні підприємства – індивідуальні господарства”. Другий вид взаємодії дивер-

сифікаційних процесів сільськогосподарського виробництва проявляється у взаємодії агроформування та індивідуального господарства. Його можна вважати "ієрархічним" і на вищому рівні, як правило, розміщується аграрне підприємство. Адже воно має більше можливостей для впровадження диверсифікації виробництва в сільському господарстві. Підсобне господарство звертається до нього за допомогою, яка, в більшості, стосується надання різного виду послуг, що пов'язані з сільськогосподарським виробництвом (обробіток ґрунту, збирання урожаю сільськогосподарських культур, перевезення тощо). Плата за ці послуги може бути як у грошовому виразі так і бартерними розрахунками, які на сьогодні, у сучасних нестабільних умовах господарювання і все частішому прояві кризових явищ: інфляція, неплатежі, низька платоспроможність населення та ін. [1,585], як правило, відбуваються все частіше, що є недоцільним з економічної точки зору. Тому в господарствах населення напрям диверсифікаційних процесів перебуває в залежності від їх напрямку в агроформуванні, з яким виникають зв'язки.

"Індивідуальні господарства – індивідуальні господарства". Взаємозв'язок між диверсифікаційними змінами виробництва в суб'єктах сільського господарства третього типу спостерігається при відносинах як мінімум двох індивідуальних господарств населення. Він може бути комбінованим. Зокрема, якщо проявляється взаємна допомога при взаємодії цих суб'єктів його можна вважати "рівноправним". При цьому, як правило, результативність їх поточного функціонування та наслідки від впровадження диверсифікаційних процесів виробництва, при наявності однакових можливостей, є подібними. "Ієрархічним" такий взаємозв'язок є тоді, коли співпрацюють підсобне господарство та фермерське. Адже останнє має більше можливостей для покращення умов диверсифікації сільськогосподарського виробництва у приватних власників. Проте, у сучасний період, коли спостерігаються швидкі зміни економічного середовища, становище для функціонування фермерських господарств погіршується і все частіше вони опускаються до рівня індивідуальних господарств.

IV. Висновки. Вище наведені три типи взаємозв'язків між диверсифікаційними процесами сільськогосподарського виробництва

ва в аграрних підприємствах та господарств населення з практичного погляду їх існування є взаємопов'язаними. Адже будь-який суб'єкт аграрного сектора, при впровадженні диверсифікаційних змін у власну діяльність, одночасно взаємодіє з декількома іншими і таким чином перебуває у деякій залежності від останніх. А напрям диверсифікаційних процесів вибирається з урахуванням обсягів наданої допомоги. Тобто агроформування та підсобні господарства не відчувають повної свободи при диверсифікації виробництва в сільському господарстві. З метою покращення умов їх господарювання доцільним буде втручання держави та підтримка з її боку, яка може полягати у нормативно-законодавчому забезпеченні та реальній допомозі. Це поліпшить матеріальне становище суб'єктів аграрного сектора і знизить рівень залежності між ними. Таким чином послабитиметься сила взаємозв'язку при впровадженні диверсифікаційних процесів та вибором їх напрямків. Користь від цього отримає також і держава. Зокрема все ширше використовуватиметься готівкова та безготівкова форма розрахунків між аграрними підприємствами та господарствами населення. Також знижуватимуться площі занедбаних сільськогосподарських земель та відбуватиметься урізноманітнення видів сільськогосподарського виробництва на рівні держави, що дозволить розв'язати проблему власного повного продовольчого забезпечення (яка виникла на світовому рівні і найближчим часом з нею стикнеться Україна). Водночас, зросте можливість скорочення обсягів імпорту та збільшення розмірів експорту продуктів харчування. Таким чином теоретично це позитивно вплине на економіку держави в загальному та створить нові перспективи для підтримки з її боку сільського господарства (його суб'єктів). Все вище описане ще раз переконає, що державна політика не повинна залишати поза своєю увагою один з найбільших її секторів – агропромисловий комплекс.

1. Андричук В.Г. Економіка аграрних підприємств. – К.: КНЕУ, 2002. – 624 с.

In the article certainly and intercommunication is exposed between diversification of production in agriculture on the sign of mutual help of subjects agrarian a sector (agrarian enterprises and subsidiary economies).

ІДЕОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

У статті обґрунтовано необхідність розвитку державної ідеологічної політики щодо розвитку села і сільських територій. Запропоновано елементи проведення такої політики.

Ключові слова: ідеологічна політика, сільська територія, сільське населення, сільський розвиток.

I. Вступ. Всебічний розвиток сільської місцевості є одним із пріоритетних напрямів державної аграрної політики України. Однак така постановка питання є актуальною не лише для нашої країни. Із нею, на тому чи іншому етапі становлення, зіткнулися багато європейських і світових держав. Найбільш показовим у цьому відношенні є приклад країн Центральної та Східної Європи: Польщі, Чехії, Словаччини, Литви, Угорщини та деяких інших, які мали подібні українським соціально-економічні передумови і які зуміли вдало адаптувати свою аграрну сферу до нових ринкових умов господарювання.

II. Постановка завдання. Метою дослідження є обґрунтування сутності ідеологічної політики, необхідності її впровадження щодо розвитку сільських територій. Виходячи із поставленої мети, основним завданням є визначити пріоритетні напрямки проведення ідеологічної політики в Україні щодо розвитку сільських територій.

III. Результати. Окрім власне проблеми розвитку сільських територій, в Україні до недавнього часу спостерігалася ще й так звана "постреформна криза", яка була породжена несистемним, нерациональним, а подекуди, навіть, експериментальним реформуванням колгоспно-радгоспної системи на початку 90-х років. Ця криза носила не стільки фундаментальний характер, скільки інституційний. Її головні наслідки – це нерационально використані можливості, які відкривалися перед Україною після здобуття нею незалежності. Фактично можна стверджувати, що всі ці роки ми працювали не на здійсненні стратегічно-орієнтованої програми розвитку сільських територій, а на подолання наслідків невдалого реформування сільсько-

го господарства. Тобто, реалізовувалась політика не розвитку, а проїдання.

Найгіршим наслідком такої ситуації стало те, що 17 млн. українців, які проживають і працюють у селі, опинилися практично на межі виживання, один на один із своїми проблемами. Селяни, які й до того не були розбалувані життям, в нових умовах змушені були шукати кращої долі чи то в містах, чи за кордоном. Ті ж, хто залишилися, втратили найбільшу цінність в житті людини – впевненість у завтрашньому дні та надію на краще майбутнє. Комуністична ідеологія Радянського Союзу була далеко не ідеальним варіантом вирішення цього питання, проте вона чітко сформулювала стратегію розвитку країни і кожна людина добре її знала. Так, можливо, ця ціль була недосяжною, проте, усвідомлювали це одиниці з поміж мільйонів. Решта ж, активно працювали на її досягнення і ширю вірили, що дійдуть до неї. Дійдуть, бо знали до чого вони йдуть і що вони мають робити. Той же, хто йде в нікуди – в нікуди й приходить! Нажаль, українці і досі рухаються за останнім девізом.

Сьогодні Україні потрібна ясна, конкретна та ефективна ідеологічна політика, спрямована на забезпечення системного розвитку села та сільських територій. Її елементами повинні стати:

- чітко сформульована кіпшєва мета – до чого ми прагнемо і що отримаємо, коли її досягнемо;

- конкретно визначені часові рамки – які результати будуть одержані в коротко-, середньо- та довготерміновій перспективі;

- науково-методологічне забезпечення – методологічні основи та методи досягнення поставлених цілей;

- регламентація повноважень – на рівні органів державної влади; місцевого самоврядування; громадських, політичних та інших організацій; бізнесу; громад; конкретних осіб тощо.

Розробка ідеологічної політики розвитку сільських територій є питанням загальнонаціональної ваги. Її стрижневими постулатами мають стати: